

พระราชบัญญัติ
กำหนดวิธีการระงับการค้ากำไร
เกินสมควรจากราชการ
พ.ศ. 2491

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

11/18/2010

พระราชบัญญัติ
กำหนดวิธีการระงับการค้ำกำไร
เกินสมควรจากราชการ
พ.ศ. 2491

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
คณะอภิรัฐมนตรี ในหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร

อลงกฏ

ธานีวัต

มานวราชเสวี

อดุลเดชจรัส

ให้ไว้ ณ วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2491

เป็นปีที่ 3 ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่เป็นการสมควรจะมีกฎหมายกำหนดวิธีการระงับการค้ำกำไรเกินสมควร
จากราชการ

พระมหากษัตริย์โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภาจึงมีพระบรมราชโองการ
ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติกำหนดวิธีการระงับการค้ำกำไรเกินสมควรจากราชการ พ.ศ. 2491”

มาตรา 2^๑ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“**คณะกรรมการ**” หมายถึง คณะกรรมการพิจารณาระงับการค้ำกำไรเกินสมควรจากราชการ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามความในพระราชบัญญัตินี้

“**คู่สัญญาฝ่ายรัฐบาล**” หมายถึง รัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม หรือนิติบุคคลอื่นใดในราชการ ซึ่งเป็นคู่สัญญากับบุคคลอื่นไม่ว่าจะได้กระทำโดยมีบุคคลใดหรือคณะบุคคลใดเป็นตัวแทนหรือไม่

“**คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง**” หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นคู่สัญญากับคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาล

“**ราคาตลาด**” หมายถึง ราคาทรัพย์สินซึ่งซื้อขายกันโดยปกติในท้องตลาด ณ ที่ที่ส่งมอบทรัพย์สินในขณะทำสัญญา

“**ต้นทุนและค่าใช้จ่าย**” หมายถึง จำนวนเงินที่ได้ใช้ไปหรือจะต้องใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน รวมทั้งค่าก่อสร้าง ค่าซ่อมแซม และค่าบำรุงรักษาทรัพย์สินนั้นตั้งแต่วันที่ได้รับทรัพย์สินจนถึงขณะทำสัญญา แต่ให้หักมูลค่าของประโยชน์อันพึงได้รับจากการใช้ทรัพย์สินในระยะเวลาดังกล่าวนั้นออก

“**รัฐมนตรี**” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

^๑ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 65/ตอนที่ 8/หน้า 94/10 กุมภาพันธ์ 2491

มาตรา 4 พระราชบัญญัตินี้มีให้ใช้บังคับแก่สัญญาซึ่งเข้าลักษณะดังต่อไปนี้

(1) สัญญาซึ่งได้ทำขึ้นเนื่องจากได้มีการประมูลเปิดเผยและมีกำหนดเวลาพอสมควรแก่การยื่นประมูล

(2) สัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้ซื้อ หรือจะซื้อ หรือเช่าซื้อทรัพย์สิน และทรัพย์สินนั้นมีมูลค่าตามสัญญาต่ำกว่าห้าแสนบาท และสัญญาที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ซื้อ หรือจะซื้อ หรือเช่าซื้อทรัพย์สิน และทรัพย์สินนั้นมีมูลค่าแท้จริงต่ำกว่าห้าแสนบาท

(3) สัญญาจ้างทำของซึ่งคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลจะต้องชำระหนี้ต่ำกว่าห้าแสนบาท

(4) สัญญาซึ่งได้มีการชำระหนี้อันเกิดจากสัญญาโดยสิ้นเชิงก่อนวันใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้ถือว่าสัญญาซึ่งได้กระทำขึ้นระหว่างวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2488 ถึงวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 และเข้าลักษณะดังต่อไปนี้เป็นสัญญาที่ได้กระทำขึ้นเพื่อค้ำกำไรเกินสมควรจากราชการ คือ

(1) สัญญาซื้อขายและสัญญาจะซื้อจะขาย ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้ซื้อ และสัญญาเช่าซื้อโดยคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้เช่าซื้อ และคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งคิดเอากำไรสำหรับสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศเกินกว่าร้อยละสิบห้าของต้นทุนและค่าใช้จ่าย และสำหรับสินค้าที่ผลิตในประเทศหรืออสังหาริมทรัพย์เกินกว่าราคาตลาด

(2) สัญญาซื้อขายและสัญญาจะซื้อจะขาย ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้ขาย และสัญญาเช่าซื้อโดยคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้เช่าซื้อ และคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งซื้อในราคาซึ่งต่ำกว่าราคาตลาด

(3) สัญญาจ้างทำของซึ่งคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้จ้าง และคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งคิดเอากำไรเกินกว่าร้อยละสิบห้าของต้นทุนและค่าใช้จ่าย

มาตรา 6 ให้มี**คณะกรรมการ**ขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณา
ระงับการค้ำกำไรเกินสมควรจากราชการ” ประกอบด้วยประธานหนึ่งนายและ
กรรมการอื่นอีกแปดนาย ซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

มาตรา 7 สัญญาที่**คู่สัญญาฝ่ายรัฐบาล**เป็นผู้ซื้อ หรือจะซื้อ หรือเช่าซื้อทรัพย์สิน
และทรัพย์สินนั้นมีมูลค่าตามสัญญาตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป และสัญญาที่คู่สัญญา
อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ซื้อ หรือจะซื้อ หรือเช่าซื้อทรัพย์สินและทรัพย์สินนั้นมีมูลค่าแท้จริง
ตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป และสัญญาจ้างทำของซึ่ง**คู่สัญญาฝ่ายรัฐบาล**จะต้องชำระหนี้
ตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไปนั้น คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องส่งเอกสารซึ่งเกี่ยวกับ
การทำสัญญา การแก้ไขเพิ่มเติมสัญญา การผ่อนผันการชำระหนี้ และการอื่น ๆ
เกี่ยวกับหนี้ตามสัญญานั้นต่อ**คู่สัญญาฝ่ายรัฐบาล**ภายในเวลาสามสิบวันนับตั้ง
แต่วันใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ และจะเสนอหลักฐานอื่น และคำชี้แจง เพื่อแสดงว่า
สัญญานั้นมิได้กระทำเพื่อค้ำกำไรเกินสมควรจากราชการไปด้วยก็ได้ แต่ในกรณีที่คู่สัญญา
อีกฝ่ายหนึ่งแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าไม่สามารถส่งเอกสารดังกล่าวได้ทันกำหนดเวลา
สามสิบวัน ก็ให้**รัฐมนตรี**ผ่อนเวลาออกไปได้ตามสมควร

ถ้า**รัฐมนตรี**เห็นว่าสัญญานั้นมิได้กระทำขึ้นเพื่อค้ำกำไรเกินสมควรจากราชการ
ก็ให้**คู่สัญญาฝ่ายรัฐบาล**แจ้งให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งทราบว่าจะไม่ดำเนินการตาม
พระราชบัญญัตินี้

มาตรา 8 ในกรณีที่**รัฐมนตรี**พิจารณาเห็นว่าสัญญาใดได้ทำขึ้นเพื่อค้ำกำไร
เกินสมควรจากราชการตามความใน**มาตรา 5** ให้**รัฐมนตรี**มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่ส่งเอกสารอันควรแก่เรื่องภายในกำหนดเวลา
ตามที่บัญญัติไว้ใน**มาตรา 7** ให้**รัฐมนตรี**มีอำนาจเลิกสัญญาได้เอง

(2) ในกรณีที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งส่งเอกสารอันควรแก่เรื่องภายในกำหนดเวลาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 ให้รัฐมนตรีเสนอเอกสารที่ได้รับมาจากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งต่อคณะกรรมการ พร้อมด้วยคำขออนุมัติให้บอกเลิกสัญญาภายในกำหนดเวลาสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่คู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลรับเอกสารจากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

มาตรา 9 เมื่อได้รับคำขออนุมัติให้เลิกสัญญาจากรัฐมนตรีแล้ว ให้คณะกรรมการแจ้งให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งทราบเพื่อให้โอกาสที่จะชี้แจงเพิ่มเติมก่อน และให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัย ถ้าเห็นว่าสัญญานั้นไม่เข้าลักษณะเป็นสัญญาที่ได้ทำขึ้นเพื่อค้ำกำไรเกินสมควรจากราชการก็ให้คณะกรรมการแจ้งให้คู่สัญญาฝ่ายรัฐบาล และคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งทราบคำวินิจฉัยนั้นโดยด่วน แต่ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าสัญญานั้นเข้าลักษณะเป็นสัญญาที่ได้ทำขึ้นเพื่อค้ำกำไรเกินสมควรจากราชการตามความในมาตรา 5 ก็ให้คณะกรรมการแจ้งคำวินิจฉัยให้คู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลทราบคำอนุมัติให้เลิกสัญญานั้นได้

เพื่อประโยชน์แห่งการวินิจฉัยของคณะกรรมการตามความในวรรคก่อน คณะกรรมการจะตั้งอนุกรรมการชุดหนึ่งหรือหลายชุดให้พิจารณาและเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการก่อนก็ได้ อนุกรรมการนี้อาจประกอบด้วยกรรมการในคณะกรรมการหนึ่งนาย

มาตรา 10 ให้คณะกรรมการและอนุกรรมการซึ่งตั้งขึ้นตามมาตรา 9 มีอำนาจเรียกคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งและบุคคลใด ๆ มาชี้แจง และให้มีอำนาจเรียกพยานหลักฐานจากผู้ครอบครองตลอดจนบังคับให้พยานสาบานหรือปฏิญาณตัวได้ ในการนี้ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการปฏิบัติการของคณะกรรมการและอนุกรรมการตามความในวรรคก่อน ให้ถือว่า กรรมการและอนุกรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามความหมายของกฎหมายลักษณะอาญา

มาตรา 11 การเลิกสัญญาให้กระทำโดยคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลแสดงเจตนาไปยัง คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่รัฐมนตรีมีอำนาจเลิกสัญญาได้เองตามความในมาตรา 8 (1) ภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับตั้งแต่วันที่**ใช้บังคับพระราชบัญญัติ**นี้ แต่ในกรณีที่**ไม่**ปรากฏหลักฐานการทำสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายรัฐบาล ภายในกำหนดเวลาสามสิบวัน นับตั้งแต่วันที่ปรากฏหลักฐานขึ้นภายหลัง

(2) ในกรณีที่คณะกรรมการอนุมัติให้เลิกสัญญา ภายในกำหนดเวลาสิบวัน นับตั้งแต่วันที่ทราบคำอนุมัติของคณะกรรมการ

ถ้าคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลไม่แสดงเจตนาบอกเลิกสัญญาภายในกำหนดเวลาดังกล่าว แล้ว ให้ถือว่าคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลสละสิทธิที่จะเลิกสัญญา

มาตรา 12 นอกจากจะ**ได้รับ**คำแจ้งจากคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลว่าจะ**ไม่**ดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติ**นี้**ตามความในมาตรา 7 หรือ**ได้รับ**คำแจ้งจากคณะกรรมการว่า สัญญานั้น**ไม่**เข้าลักษณะเป็นสัญญาที่**ได้**ทำขึ้นเพื่อ**ค้า**กำไรเกินสมควรจากราชการ ตามความในมาตรา 9 ห้ามมิให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งนำคดีมาฟ้องร้องคู่สัญญา ฝ่ายรัฐบาลขอให้ปฏิบัติการตามสัญญาก่อนพ้นกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11 และกรณีที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้องให้คู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลปฏิบัติการตามสัญญาได้ ให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้

(1) สิทธิเรียกร้องที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งพึงมีอยู่ตามสัญญา ถ้าหาก**ได้**มีการชำระหนี้ตามกำหนดเวลา และ

(2) ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการล่าช้าเพราะการปฏิบัติกรตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ห้ามมิให้เรียกค่าเสียหายเพราะเหตุนี้เกินกว่าร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีของมูลค่าทรัพย์สินหรือจำนวนเงินอันคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งพึงเรียกร้องได้ตาม (1)

มาตรา 13 เมื่อคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลได้แสดงเจตนาไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งบอกเลิกสัญญาภายในกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ใน**มาตรา 11** ให้ถือว่าได้มีการเลิกสัญญากันนับตั้งแต่วันที่การแสดงความของคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลถึงคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

มาตรา 14 เมื่อได้มีการบอกเลิกสัญญาแล้ว คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำเป็นต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งได้กลับคืนไปสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม และจะเรียกค่าเสียหายจากกันเพราะการเลิกการสัญญานี้ไม่ได้

ในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้ได้กลับคืนไปสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิมได้ ให้ชดใช้ราคาทรัพย์สินนั้นโดยคิด**ราคาตลาด**ในขณะวันทำสัญญาและดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีของจำนวนเงินอันเป็น**ราคาตลาด**นั้น คิดตั้งแต่วันทำสัญญาจนถึงวันส่งมอบ

ถ้าจะต้องส่งคืนเงิน ให้บวกดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีเข้าด้วย โดยคิดตั้งแต่วันที่ได้รับจนถึงวันส่งมอบ

มาตรา 15 ภายในกำหนดสิบวันนับแต่วันที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้รับการแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญาจากคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาล คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะแจ้งความจำนงไปยังคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลเลือกปฏิบัติตามสัญญานั้นตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้ได้ คือ

(1) ในกรณีสัญญาซื้อขาย หรือสัญญาจะซื้อจะขายซึ่งคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้ซื้อ หรือสัญญาเช่าซื้อโดยคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้เช่าซื้อ และทรัพย์สินที่ขายเป็น อสังหาริมทรัพย์หรือสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยอมขายตาม ราคาตลาดหรือต่ำกว่า

(2) ในกรณีสัญญาซื้อขาย หรือสัญญาจะซื้อจะขาย ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลเป็น ผู้ซื้อ หรือสัญญาเช่าซื้อโดยคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้เช่าซื้อ และทรัพย์สินที่ขายเป็น สินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยอมคิดเอากำไรเพียงร้อยละ สิบห้าของต้นทุนและค่าใช้จ่ายหรือต่ำกว่า

(3) ในกรณีสัญญาซื้อขาย หรือสัญญาจะซื้อจะขาย ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลเป็น ผู้ขาย หรือสัญญาเช่าซื้อโดยคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้เช่าซื้อ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยอม ซื้อตามราคาตลาดหรือสูงกว่า

(4) ในกรณีสัญญาจ้างทำของ ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้จ้าง คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ยอมคิดเอากำไรร้อยละสิบห้าของต้นทุนและค่าใช้จ่ายหรือต่ำกว่า

เมื่อการแสดงความจำนองตามความในวรรคก่อนมาถึงคู่สัญญาฝ่ายรัฐบาล ให้ถือว่า คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีความผูกพันในอันที่จะปฏิบัติการตามสัญญาตามข้อกำหนดดังกล่าว แล้ว

มาตรา 16 ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายรัฐบาลและคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีข้อพิพาทกัน เกี่ยวกับการปฏิบัติการตามข้อกำหนดตามความในมาตรา 15 ให้เสนอข้อพิพาทนี้ต่อ คณะกรรมการเพื่อพิจารณาชี้ขาด

คำชี้ขาดของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด จะอุทธรณ์หรือนำข้อพิพาทไปฟ้องร้อง ต่อไปไม่ได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ของ [คณะกรรมการ](#) ตามมาตรานี้ ให้ [คณะกรรมการ](#) มีอำนาจหน้าที่ดังที่บัญญัติไว้ใน [มาตรา 10](#)

มาตรา 17 ในกรณีที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าสัญญาที่บอกเลิกนั้นไม่ได้อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ตามความใน [มาตรา 4](#) ก็ดี หรือเห็นว่าไม่เป็นสัญญาที่กระทำขึ้นเพื่อค้ำกำไรเกินสมควรจากราชการตามความใน [มาตรา 5](#) ก็ดี ให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิฟ้องร้องขอให้ศาลแสดงว่าคำวินิจฉัยของ [คณะกรรมการ](#) ไม่ถูกต้อง ภายในกำหนดเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำบอกกล่าวเลิกสัญญา

มาตรา 18 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ควง อภัยวงศ์

นายกรัฐมนตรี